

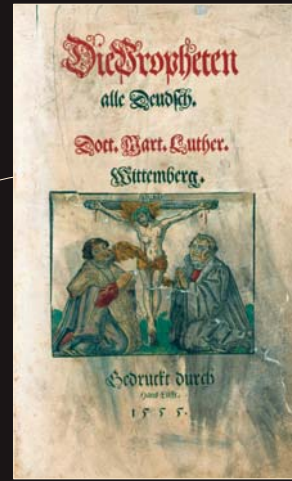
Reformácia a protireformácia

V Uhorsku, podobne ako v ostatných častiach západnej a strednej Európy došlo v 16. storočí k náboženskému rozkolu, keď sa z katolíckej cirkvi vyčlenili protestantské reformačné prúdy. Na Slovensku sa z nich najvýraznejšie presadilo učenie Martina Luthera v podobe augsburského viero priznania od Filipa Melanchtona kodifikované v roku 1530. Šíriteľmi reformácie boli najmä študenti študujúci na nemeckých univerzitách v Halle, Wittenbergu, Lipsku a Heidelbergu. K protestantom sa prihlásili mnohé mestá, ale aj veľa šľachtických rodov. Organizačne jednotná luteránska evanjelická cirkev bola zriadená na zhromaždení (synode) v Žiline v roku 1610. Reformácia podnietila rozkvet duchovnej piesne v národnom jazyku a významne prispela k rozvoju školstva.

Reakciou na šírenie protestantizmu boli protireformačné aktivity katolíckej cirkvi. Významnú úlohu v nej zohrali mníšske rády, predovšetkým rehoľa jezuitov. Vyvrcholením ich činnosti bolo založenie a pôsobenie katolíckej univerzity v Trnave zriadené v roku 1635 arcibiskupom Petrom Pázmaňom. Pri univerzite vznikla tlačiareň, kde vydávali knihy v mnohých európskych jazykoch. Roku 1657 otvorili katolícku univerzitu aj v Košiciach. V rámci protireformačných aktivít pôsobili v školstve aj piaristi, benediktíni, minoriti a uršulínky. Protireformácia postupne prerástla do prenasledovania protestantov, ktoré vyvrcholilo v 70. - 80. rokoch 17. storočia, keď protestantom zobrali stovky kostolov a mnohí evanjelickí a kalvínski učitelia a duchovní boli väznení, prinútení zrieť sa viery alebo emigrovať. Náboženskú slobodu sa podarilo presadiť až koncom 18. storočia.

(1) Zvon z Trnavy, bronz, 1766. Západoslovenské múzeum Trnava

(2) Biblia v nemeckom preklade Martina Luthera vydaná vo Wittenbergu rozšírená aj na Slovensku, 1555. Literárne a hudobné múzeum Banská Bystrica

(3) Mikuláš Oláh, ostrihomský arcibiskup so sídlom v Trnave, ktorý pozval v roku 1558 jezuitov do Trnavy, dobová rytina

(4) V 16. storočí sa na západnom Slovensku usídlili novokrstenci (habšmi), ktorí vynikli ako zruční remeselníci, najmä hencári. Dobová kresba z roku 1988

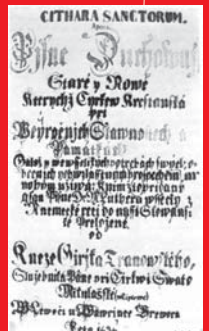

(5) Habánsky džbán, fajansa, 17. storočie. SNM - Historické múzeum Bratislava

(6) Juraj Tranovský (1592 - 1637), evanjelický kňaz, autor a zostavovateľ zborníka evanjelických piesní Cithara sanctorum, dobový portrét

(7) Cithara sanctorum, zborník evanjelických piesní v biblickej časťke bol prvýkrát vstavaný v roku 1636

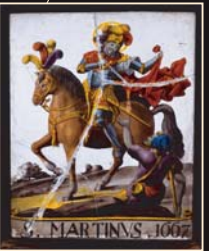
(8) Zakladateľ Trnavskej univerzity arcibiskup Peter Pázmaň (1570 - 1637), dobová olejomalba

(9) Interiér univerzitného kostola v Trnave, 17. storočie

(10) Profesor Trnavskej univerzity Martin Szentiványi vydal trojzväzkovú encyklopédiu rôznych vedných odborov. Frontispice prvého zväzku, 1689

(11) Sklomalba sv. Martina v Dóme sv. Martina v Bratislave, 1667

(12) Prorok Daniel, ikona z východného Slovenska, olej na dreve, 1. polovica 18. storočia. SNM - Múzeum ukrajinsko-rusínskej kultúry Svidník

(13) Násilné zaberanie a ničenie evanjelických chrámov v Prešove, Bratislave, Banskej Bystrici a Novom Meste nad Váhom v 2. polovici 17. storočia, dobové kresby

(14) Veduta Trnavy, kolorovaná rytina, 1704